

Styre: Fakultetsstyret ved Det samfunnsvitenskapelige fakultet

Styresak: 19/ 2014

Møtedato: 08.04.2014

Dato: 26.03.2014

Arkivsaksnr: 2014/472-HIRO

Forskerutdanningsmelding 2013 - Det samfunnsvitenskapelige fakultet

Forskerutdanningsmeldingen for Det samfunnsvitenskapelige fakultet gir en overordnet vurdering av forskerutdanningen som tilbys ved fakultetet. Meldingen er utformet i samsvar med mal fra universitetsdirektøren. Det er lagt opp til at meldingene skal ha et kortere format enn tidligere.

Oppfølging av prioriteringer omtalt i forskerutdanningsmeldingen for 2012

Kvaliteten i forskerutdanningen skal sikres ved solid forankring i fagmiljøene gjennom den enkelte kandidats tilknytning til forskergrupper. Det er også viktig å se til at det er godt faglig samarbeid på tvers av institusjonene. I dette arbeidet står videreutvikling av forskerskoler og nettverksskoler sentralt. Innenfor det sistnevnte området er det flere positive trekk. Den nasjonale forskerskolen i geografi vil komme i gang med aktiviteter i 2014. Denne forskningsrådsstøttede forskerskolen vil blant annet tilby faste emner innen kvalitativ og kvantitativ metode, samt enkeltkurs innen samfunnsgeografi og naturgeografi. Ellers meldes det om god aktivitet innenfor det nasjonale programmet for å styrke forskerutdanningen i samfunnsøkonomi, samt Institutt for økonomi sitt etablerte samarbeid med NHH. Ved Institutt for informasjons- og medievitenskap er det innledet et forskerutdannings samarbeid med Institutt for medier og kommunikasjon ved UiO. Samarbeidet, som i stor grad dreier seg om koordinering av ph.d.-kurs, vil kunne danne grunnlaget for en nasjonal forskerskole i medievitenskap. Vårt mest etablerte samarbeid finner vi innen sosialantropologi, der de respektive institutt fra UiB, UiO og NTNU deler ansvaret for å avholde kurs innenfor teori og metode. 2013 var siste året UiB hadde koordineringsansvar for Nettverksskolen Velferd, arbeid og migrasjon (VAM). Nettverksskolen har arrangert en rekke kurs og samlinger i perioden fra 2011.

For 2013 og 2014 ser vi flere positive trekk som gjelder internasjonalt samarbeid. Ved Institutt for sosialantropologi vil man arbeide for å få til et permanent samarbeid med institutt for antropologi ved UCL, University College London. Fakultetet har for inneværende år avsatt midler som kan støtte ph.d.-kurs og workshops innenfor dette samarbeidet. Videre ble det i 2013 signert en avtale om gjensidig anerkjennelse av ph.d.-grader mellom UiB og universitetet i Palermo innenfor systemdynamikk. Avtalen danner rammen for felles opptak, veiledning og faglige aktiviteter.

I 2013 opprettet fakultetet en ressursgruppe som skal vurdere de praktiske og formelle rammene rundt kurset i vitenskapsteori, samt dens faglige innhold. Dette ble gjort for å knytte enda tettere bånd mellom kursansvarlig ved Senter for vitenskapsteori (SVT) og våre fagmiljø. Ressursgruppen består av to fra vitenskapelig stab og én ph.d.-kandidat. 2014 blir det første året der samarbeidet mellom ressursgruppen og kursansvarlig ved SVT blir en del av de normale rutinene for oppfølging av dette kurset.

Forholdet mellom forskerutdanningen og forskningssatsinger ved fakultetet

Fakultetet har en forholdsvis stor andel departementsfinansierte stillinger, der mange lyses ut åpent for å sikre bredden i forskningen ved fakultetet. De senere år har flere av de departementsfinansierte stillinger blitt knyttet til forskningssatsingene våre, for ytterligere å styrke satsingsområdene. Vi ser også at noen av stipendiatene som er tilsatt i åpent utlyste stillinger, velger å skrive avhandlingen innenfor et satsingsområde. Kandidater som er knyttet til satsinger ser etter fakultetets vurdering ut til å utføre sin forskerutdanning innenfor mer kollektive veilednings- og mentorrammer enn det som er vanlig for de øvrige kandidatene. Mellom 15 og 20 % av stipendiatene som vi er arbeidsgiver for har finansiering fra eksterne prosjekt som tematisk sorterer under en av våre forskningssatsinger. Utviklingen ved vårt fakultet har de senere årene ført til en tettere integrering av forskerutdanningen og forskningssatsingene.

Gjennomstrømming – vurdering og behov for tiltak for å forbedre denne

I 2013 hadde fakultetet 23 disputaser, som må sies å være et relativt høyt antall. Fakultetet er således godt fornøyd med å ha endt på et resultat like oppunder vårt måltall på 25 disputaser pr år. Rundt 55 % av de som disputerte i 2013 leverte på normert tid. Gjennomstrømmingstallet¹ for 2013 er 3,5 år, det beste etter at disse målingene startet i 2005. Det er grunn til å tro at en kulturendring begynner å gjøre seg gjeldende i form av jevne, gode gjennomstrømmingstall. I større grad enn før forventes det nå at man fullfører doktorgradsprosjektet på normert tid. I tillegg blir vår satsing på tettere oppfølging stadig mer etablert. Fakultetets mest konkrete tiltak for å bedre gjennomstrømming er at vi én gang i året tar kontakt med alle kandidater som er utenfor finansieringsperioden. På denne måte opprettholder vi kontakten mellom kandidat og fagmiljø, slik at disse sammen kan lage en realistisk plan for fullføring av doktorgradsprosjektet. Vi er også oppmerksomme på utfordringer som blir signalisert i fremdriftsrapportene. I slike tilfeller tar vi kontakt med veileder, instituttleder og/eller kandidaten selv, slik at utfordringene blir løst på et så tidlig tidspunkt som mulig. Flere av våre institutt melder om at de har tatt tak i problemstillinger som gjelder stipendiatenes arbeidsplikt. Målet har vært å få til større grad av likebehandling og økt forutsigbarhet i planleggingen av pliktarbeidet. De kandidater som har undervisning som del av pliktarbeidet har etterspurt et systematisk opplæringstilbud i universitetspedagogikk. Fakultetet har tidligere år prøvd å få i gang et kort kurs i universitetspedagogikk, men det har dessverre ikke vært mulig å finne ledige lærekrefter til et slikt opplegg. Vi vil med dette melde inn til universitetsledelsen at det ved UiB finnes et udekket behov innen opplæring i universitetspedagogikk.

¹ Gjennomstrømmingstallet er basert på ph.d.-er som UiB har vært arbeidsgiver for (kilde: DBH). Tallet viser tiden fra opptak til innlevering, fratrasket pliktarbeid og permisjoner under perioden med doktorgradsfinansiering. Etter at perioden med doktorgradsfinansiering er over, selvrappporterer kandidaten den faktiske tiden brukt på avhandlingsarbeidet

Underkjenning – vurdering og behov for tiltak

SV-fakultetet hadde ingen formelle underkjenninger i 2013, det vil si avhandlinger som etter andre gangs innlevering ikke blir funnet verdig til å forsvares i en disputas. Derimot ble fem² innleverte avhandlinger anbefalt omarbeidet, som nok er det høyeste antall ved vårt fakultet. En viss forekomst av avhandlinger som blir anbefalt omarbeidet vil tyde på at evalueringsmekanismen fungerer som den skal, ved at arbeider som åpenbart ikke har høy nok kvalitet blir stoppet. Men når oppunder 20 % av de innleverte arbeidene ikke blir funnet gode nok for å forsvares i disputas, er det urovekkende. Tidligere år har vi delvis kunnet forklare slike tilfeller med svært forsinkede kandidater eller at de sitter langt unna fagmiljøet ved UiB. Dette er derimot ikke trekk som synes å gjelde for 2013, noe som gjør det enda vanskeligere å skulle vurdere hva som er årsaken til det høye tallet avhandlinger som blir anbefalt omarbeidet. Et målrettet tiltak noen av våre institutt har innført er at man involverer det utvidede fagmiljø, ikke bare veilederne, i en ekstra innsats for å kvalitetssikre innleveringsklare avhandlinger. Fakultetet mener at dette er et målrettet tiltak som alle instituttene bør innføre. Det må nevnes at to av de fem overfor nevnte kandidatene leverte inn på nytt og disputerte innen utgangen av 2013.

Veilederopplæring – vurdering av situasjon, effekter og behov

Det er fortsatt behov for å øke kompetansen på veiledning ved fakultetet. Flere av våre institutt melder at de har hatt egne fora og stabsmøter der forskningsveiledning har vært tema. Fakultetet vil i 2014 oppfordre flere av våre institutter til å avholde slike samlinger, da denne kombinasjonen av fag og veiledningsmetode kan vekke interessen hos store deler av staben. Noen av våre veiledere har deltatt på kurs i forskningsveiledning som en del av utviklingsprogrammet i Universitetspedagogikk. Fakultetet har også informert om annen veilederopplæring som har blitt tilbudt. Så langt har ikke fakultetet oversikt over deltakelse eller erfaringer med opplæringstiltak fra sentralt hold ved UiB.

Kvalitetssikring av forskerutdanning – vurdering av situasjon og behov

Kvalitetssikring går som en rød tråd gjennom alle fasene av forskerutdanningen. Men så lenge vi har frafall og forsinkede kandidater, og antall underkjenninger blir høyt, har administrativ og vitenskapelig stab en oppgave med å kvalitetssikre enda bedre. Ved opptak vurderes spesielt karakterer, utdanningsbakgrunn og prosjektbeskrivelse. De aller fleste nye ph.d.-kandidater har kompetanse som ligger godt over minstestandarden for opptak. I tilfeller der instituttene ønsker kandidater med en «spisset» bakgrunn, kan vi oppleve at søkerne ikke har like solide karakterer og/eller omfattende utdanningsbakgrunn. Samtidig er dette kandidater som kan bli spesielt godt integrert i et forskningsprosjekt eller -satsing, så bildet er ikke entydig. Den viktigste kvalitetssikringen ved opptak foretas av medlemmer av sakkyndig komité, tilsettingsutvalget og Forskerutdanningsforum, støttet av administrasjonen ved fakultetet. Det er viktig at alle disse instanser fortsatt har et kritisk og årvåkent blikk ved gjennomgangen av søkerens bakgrunn.

Bruk av FS i administrasjonen av opplæringsdelen på ph.d.-nivå har ført til en grundigere kvalitetssikring, både når det gjelder innpassing av eksterne kurs og oppretting av egne. Instituttens forskningsutvalg er grundige i sin vurdering av innpassingssaker, og i kursopprettingen er det gode rutiner for å kvalitetssikre sammenheng mellom

² Tellingen tar utgangspunkt i dato for fakultetsstyrets vedtak

arbeidsomfang og studiepoengsuttelling. SV-fakultetet skulle likevel ønsket noe mer samkjørte retningslinjer på sentralt nivå. En slik samkjøring vil være i tråd med NOKUT sin anbefaling etter evalueringen i 2013, der man ber UiB vurdere å integrere forskerutdanningen med den øvrige utdanningen, i et samlet kvalitetssikringssystem.

Fakultetet mener at veiledningen har blitt styrket etter at det ble innført som norm å ha minst to veiledere. Det er en klar styrke at det er to som leser gjennom manuskript, fremfor én. Men ettersom det for 2013 har vært et stort antall underkjenninger, er det rom for ytterligere spørsmål om kvalitetssikringen: er veilederne tilstrekkelig involvert i avhandlingen? Er instituttleder og biveileder tilstrekkelig proaktive når man aner at forholdet mellom hovedveileder og kandidat ikke er særlig konstruktiv? Har veileder den faglige bakgrunn og/eller de pedagogiske evnene som kreves til å veilede på doktorgradsnivå? Fakultetet vil i 2014 rette en spesiell oppmerksomhet mot instituttledernes ansvar for å se til at alle ph.d.-kandidater får best mulig veiledning innenfor instituttets rammer.

Forslag til vedtak:

Styret ved Det samfunnsvitenskapelige fakultet slutter seg til forslaget til forskerutdanningsmelding 2013.

Knut Helland
dekan

Lise Gundersen
fakultetsdirektør